

פ. א. לזין

תגובתו של הוועד היהודי האמריקני למשבר יהדות גרמניה, 1933—1939

מבוא

ספרו של ארתור ד. מורס בשניספרו שישה מיליונים עורר ויכוח פומבי על האדישות ושתיקה הנפש של הנשיא רוזוולט, של משרד החוץ האמריקני ושל הציבור האמריקני בכל הנוגע למדיניות האנטי־יהודית של היטלר ולהצלת קורבנותיו היהודים.¹ יש חוקרים שתביעו דעה כי תגובתו של הציבור היהודי לא הייתה שיגה בהרבת מזו של הציבור האמריקני בכללה.²

הנחות יסוד מתערבות בוויכוח זה: הראשונה היא, כי בשנות שלטונו הראשונות היה היטלר רגיש לדעת־הקהל מחוץ לארצו וייתכן שהיה מרסן או משנה את מדיניותו האנטי־יהודית; והשנית היא, שיותר יהודים יכלו לעזוב את גרמניה אילו הייתה קיימת נכונות מצד שאר הארצות לקבלם. מכאן ששתיקה ואדישותה של ארצות־הברית ושל אחרות היהודים והלא־יהודים כאחת תרמה את שלה לכך שהיטלר לא רוסן ושלא ניצלו יותר יהודים גרמנים שלאחר־מכן הם נפלו קורבן ל„פתרון הסופי“.

אין לנו כמעט אפשרות לקבוע בוודאות כיצד היה היטלר מגיב לפניה אמריקנית רשמית בדבר התנהגותו עם יהודי ארצו. בתחומים אחרים, כגון חידוש ההתחמשות וביטול הקה־מיליטאריזאציה של איזור הריון, אנו מצאים נטיה להתעלם מדעת־הקהל בחו־ל וממחאות.³ לעומת זאת יש עדות ברורה לכך שלפני ה־1 בספטמבר 1939 היה המכשול העיקרי להגירתם של יהודים נוספים לא בהגבלות מצד ממשלת גרמניה אלא בהיעדר מקומות מיקלט.⁴

המאמר שלפנינו מתמקד בתגובתו של הוועד היהודי האמריקני (AJC) למדיניותו האנטי־יהודית של היטלר ובצרכיהם של פליטים יהודים מגרמניה החל מ־1933 ועד פרוץ מלחמת־העולם השנייה ב־1939.* הוועד היה אחד מבין מיספר אירגונים יהודים אמריקניים שעסקו בהנגת על זכויות היהודים הן בארה״ב והן מחוץ לה. בחירי חבריו היו ברובם יהודים אמריקאים אמידים שמוצאם מגרמניה.

* לחלן — „התקופה“, או „תקופת זי“.

בין המנהיגים הפעילים בתקופת הנ"ל יש למנות את: ד"ר כורש אדלר (נשיא), מר סול שטרוק (יו"ר הוועד הפועל), מר ד. נלדמן (מזכיר פעיל), השופט ארווינג להמן (סגן נשיא); וחברי הוועד הפועל: השופטים יוסף פרוסקאוואר ופליקס וארבורג.⁴

אין לנו כל כוונה להיטפל דווקא לוועד זה או לעמוד על כך אם תגובתו הייתה — או לא הייתה — שונה במידה ניכרת מזו של אירגוני התגוננות יהודיים אחרים. בחירת הוועד הזה מוסברת פשוט בכך שלמחבר המאמר הייתה גישה לארכיונים שלו. פעילותם של אירגונים אחרים נדונה כאן אך ורק במידה שנבעה אל הוועד (המדובר הוא בקונגרס היהודי האמריקני, בוועד הפועלים היהודי, בבני-ברית בארה"ב, בוועדת-החוץ המאוחדת באנגליה וב"צנטראל פריין (האיחוד המרכזי) של אזרחי גרמניה בני האמונה היהודית".

אנו רוצים לרבות במיוחד במאמצי הוועד להניף את ממשלת ארה"ב לנקוט צעדים נגד פעילותו האנטי-יהודית של היטלר ולשנות את החוק ואת הגזל האדמיניסטרטיבי, שהגבילו את הכניסה למדינת-המאמר מתחלק לארבעה חלקים: א) גישת "הדיפלומאטיה השקטה" ביחסים עם משרד-החוץ, ב) מאמצי הוועד להשפיע על דעת-הקהל, ג) פעולות הוועד למען יהודי גרמניה, ולבסוף ד) הערכת הגורמים האישיים שקבעו את תגובת הוועד למצוקתם של יהודי גרמניה.

במאנו לנתח את תגובתו של הוועד חשוב להרגיש כי התנאים הכלכליים, החברתיים והפוליטיים ששררו בארה"ב הטילו מייגבלות על תחום פעולותיו ומידתן, נמשכו השפל הכלכלי והאכטלה; שררה רביעות כלפי זרים והאנטישמיות הייתה נפוצה, וכל אלה תרמו לקונסנזוס בדעת-הקהל נגד כניסתם של זרים ובייחוד של יהודים.⁵ אהרה לקורבנותיו של היטלר וסלידה ממדיניותו היו נפוצות, אך בכך לא היה כדי לשנות את הקונסנזוס הנ"ל.⁶ לכן חששו שמא הצעה בבית-הנבחרים לשנות את סכסות ההגירה לא רק תיפול, אלא תגרם להצעות-חוק מנוגדות ולהגבלות הגירה נוספות, שיטעלו לרעת הפליטים.⁷ ההכרה במיגבלות אלו ובתרצאות האפשריות של פעולות שיינקטו, משתקפת בהערכת שהעריך פרוסקור כזן את תגובתו של הוועד למדיניות האנטי-יהודית של היטלר ולבעיית הפליטים בשנים 1933—1939:

נאחזו בכל רעיון שנתן אפילו שביב תקווה להקל על מצוקתם של יהודי גרמניה, בתנאי שלא תהיה לו השפעת-גומלין שלילית ושלא יסכן את יהדות אמריקה.⁸

אולם, לפי דעתנו, הוועד לא עשה כל שביכולתו, אפילו בתוך המיגבלות כפי שהוגדרו על-ידי פרום כהן וצוטטו לפיל. חשוב שנעמוד על נורמים נוספים להסברת התנהגותו של הוועד ובתוכם הצורך לפעול בשיתוף-פעולה עם משרד-החוץ; תמורה שחלה כמקד התעניינותו של הוועד, במבנה האירגוני שלו ובתרכב חבריו הפעילים אחרי 1936; וכן גילם, מצב בריאותם וענייני התעסקותם של המנהיגים.

דיפלומאטיה שקטה

בתגובה להתפרצויות האנטי־יהודיות בגרמניה בשנים 1933 עד 1939 נקט הוועד אסטרטגיה של „דיפלומאטיה שקטה“, שמטרתה היתה להשפיע על שר החוץ ועל הנשיא כדי שאלה יתערבו רשמית אצל ממשלת גרמניה. הוועד קיווה כי חבריו וידידים בעלי השפעה פוליטית יצליחו להשפיע על המימשלים של הובר ורוזוולט בלי רעש, כדי שאלה ינקטו פעולות למען יהדות גרמניה. קו פוליטי זה נבחר מתוך כמה שיקולים קשורים ביניהם. ראשית כל האמין הוועד שמדיניות כזו תזוהר יותר יעילה מכל מדיניות אחרת. שנית, חשבו רוב החברים כי גישה רעשנית ואקטיביסטית יותר תתרום להגברת האנטישמיות ובכלל לביקורת ציבורית על היהודים וענייניהם. ולבסוף, גם בעבר הצליח הוועד להניע את המימשל לפעולות למען יהודים בארצות הוועד על־ידי „דיפלומאטיה שקטה“.¹¹

להלן מסקנות המתבססות על ניתוח מוזקרק של פעולות „הדיפלומאטיה השקטה“ בין השנים 1933 ו־1939.

ראשית כל נתקלים אנו לפעמים בתנחה מוטעית: מפני שלכמה מחברי הוועד ומקורביו היו קשרים הדוקים אישיים, מקצועיים ופוליטיים עם אנשי המימשלים של הובר ורוזוולט, הושבים שהיתה לו השפעה רבה על המדיניות. זה לא נכון. מגעיו של הוועד עם משרד־החוץ ועם המימשל היו מוגבלים ביותר ולכן היתה מוגבלת גם השפעת הוועד על המדיניות. במשך שנות ה־30 לא ידע הוועד הרבה על הלך המחשבות היומיומי כמימשל בנוגע לשאלת יהודי גרמניה. יתירה מזו: כמה ממבריו הקרובים (במימשל) הפצירו בחברי הוועד לא לעורר את שאלת רדיפות היהודים בשיחותיהם עם הפקידים.

דוגמה לניל היא תשובתו של השופט ארווינג להמן, בתחילת 1933, לכורש אדלר, שדרש סמנו להשפיע על נשיא ארה״ב שנבחר זה עתה כדי שזה יפעל אצל ממשלת גרמניה. להמן יעץ בתוקף לחכות, שלא תתקבל הדרישה כמטרד, ובפברואר 1933 הציע להמן פעם נוספת להצניק למימשל שהות. באפריל 1933 היה להמן בדעה כי הוועד לא ישיג הרבה בפניותיו אל משרד־החוץ, אך ועדה כי פעולה כזו לא תוכל להזיק.¹² שנית, יש לדעת כי המגעים עם משרד־החוץ נתקלו ביחס דוחה ותוצאות מעשיות כמעט ולא הושגו.¹³ משרד־החוץ, ואף הנשיא, הואילו לפעמים להיפגש עם נציגי הוועד ועם מנהיגים יהודים אחרים ולחקור כמצב בגרמניה, אך צעדים מעשיים ברוב התנהגות הממשלה הגרמנית אל יהודיה לא נעשו. בסוף שנות ה־30 קרא הנשיא רוזוולט לשגריר שלו בחזרה מברלין כאות מתאה על מדיניותו של היטלר ושר־הפנים הרוזלד איקס אמר דברים חריפים נגד מדיניותה האנטי־יהודית של גרמניה, מבלי שהנשיא גינת אותו על כך.¹⁴

במשך כל התקופה חשו מנהיגי הוועד בחוסר יכולת להניע את המימשל לפעולות. עוד ב־1933 הביע מוריס נלדמן, בשיחה פרטית, את ספקותיו בדבר יעילותה של הדיפלומאטיה השקטה. הוא ראה שמחאות אינן משפיעות על היטלר.¹⁵ לאחר־מכן, בפגישה השנתית של הוועד בינואר 1936, אמר:

הננו עומדים בפני מציאות מאכזבת ומדכאת, שפרט לדברי גינוי ומחאות של כמה אישים ליבראליים, אירגונים פרטיים וכמה בתרי-מחוקקים סקוטיים, לא באו דברי גינוי על גרמניה משום ממשלה בשלם ואף אחד לא התערב למען יהודיה.

שלישית, הוועד היה מאוכזב ממדיניות הממשל בדבר נקיטת צעדים של ממש ולא הסכים אתו — אך נמנע מביקורת פומבית. אדרבה: באופן פומבי נהגו חברי הוועד הבולטים לשבח את הנשיא ואת שר-החוץ בשל דאגתם והתעניינותם בטצוקת יהודי גרמניה.¹⁹ ברי שמתיהת ביקורת על הנשיא או על שר-החוץ היתה מתפרשת כמדאת בכשלונה של „הדיפלומאטיה השקטה“.

אלא שהוועד תירץ את עמדתו בטעמים שונים. קודם כל הוא הדגיש את חשיבותו של „האינטרס הלאומי“. את הנשיא מדאיגים עניינים בעלי חיקף רחב יותר: שלום, פירוק הנשק והבראת המשק, ועליו — כך טען הוועד — לספח יחסים בין גרמניה לארה"ב ומחאה רשמית היתה מסכנת אותם.²⁰ שנית, הוא טען כי הממשל האמריקני אומנם הסביר למימשל הבריטני מה דעתו על הנעשה ביחודי גרמניה. שלישית, הוועד סבר שהממשל ביחסים בין גרמניה לארה"ב יסב נזק לא רק לאמריקנים, אלא גם ליהודי גרמניה. רביעית, הוועד האמין כי עמדתו לצידו של הנשיא הינה מוצדקת לאור האנטישמיות הגוברת מבית. ב־1935, למשל, התנגד הוועד לדרישה לנתק את היחסים הדיפלומטיים עם גרמניה בטענה, כי רוב הציבור בארה"ב יתנגד לכך וייתכן שיודחה עם הדעה כי יהודי אמריקה הם השולטים במדינה.²¹ הם חששו כי אופוזיציה גלויה לנשיא כמות כמעשה בלתי-אחראי: כתוצאה מכך ייווצר עימות בין הקתוליה היתודית בארה"ב מחד לבין הנשיא ורובו של הקונגרס והציבור האמריקני מאידך. לבסוף הצטרף התגיון שגרם „דיפלומאטיה שקטה“ עם תפיסה רחבה יותר של טובת יהודי גרמניה ופעל נגד התנגשות עם הנשיא ועם שר החוץ. דבר כזה היה סותר את הגולל על כל שיתוף-פעולה מעשי למען יהודי גרמניה בטהוה ובייחוד בעתיד. אנשי הוועד חשבו כי ללא „הבנה“ וללא „סיוע“ מצידם של אלה בתחומי ההגירה וההצלה אפשר יהיה לעשות הרבה פחות. אלא שבאופן פרטי, במכתבים, בשיחות הוועד הפועל ובפגישות חברים סתם הביעו מנהיגי הוועד אכזבה משתיקת הנשיא וממדיניות משרד-החוץ כלפי גרמניה בכל אותן השנים.²² בפגישה השנתית של הוועד ב־1938, למשל, הטיל די"ר כורש אדלר ספק בחוכמת המדיניות האמריקנית שנמנעה מהבעת מחאות אפילו על רקע הומאניטארי; הוא חשב כי הימנעות זו עלולה להחליש את השפעתה של ארה"ב ותצודד תוקפנות.²³ בתוכיר לא חתום, „מדיניות חוץ ושאלת היהודים בגרמניה“ מספטמבר 1935, כתב הוועד:

בזמן האחרון נשמעה הדעה, בגרמניה ומחוצה לה, כי אם העולם ימשיך בשתיקתו לגבי הנעשה וגובר בגרמניה מיום ליום, אזי לא יוכל אחר-כך לרחוץ בנקיטת כפיו ולהגיד שאיננו אישם במעשי הוועדה האיחומים העלולים לקרות שם בודאות.²⁴

הדאגה לדעת־הקהל

ביחד עם „הדיפלומאטיה השקטה“ שלו ביקש הוועד לעורר את דעת־הקהל בארה״ב בקוחו להשפיע על וושינגטון שתמזה ועל ברלין שתרכן את מדיניותה האנטי־יהודית.²² בר־בזמן נעשו מאמצים גם בתחומי יחסי הציבור והחינוך במגמה להילחם באנטישמיות בארה״ב. הוועד היה מודאג במיוחד מקבוצות פרוטסטאנטיות פונדאמנטאליסטיות (שמרניות) נאטאביסטיות, מחבונד הגרמני־אמריקני, מהכומר קוגלין ומהפועלים הקאתולים שנהו אחריו מאז 1938.²³

ד״ר כורש אדלר הגדיר יפה — עוד ב־1932 — את עיקרי מדיניותו של הוועד, באומרו כי מטרתו היא להשיג ביטוי של דעת־הקהל האמריקנית מבלי שיהודים יקחו בכך חלק באופן גלוי.²⁴ לפיכך ביכר הוועד גישה בלתי־ישירה — שימוש בעיתונות לא־יהודית, ביחוד בזו של אירגונים נוצריים וליבראליים, כדי שאלה ידפיסו ויפיצו ספרות, יארגנו פניות ויעוררו את זעם הציבור. מרשימים הם מאמציו של הוועד במימון והספקת מידע ליהודים ולחברי קונגרס, לעיתונות ולאירגונים פרטיים: נכתבו והופצו אלפי דו״חות עיתונאיים; אורגנו פניות מצד איגודי רופאים ועורכי־דין; שיחות בראיו ובאסיפות; וכן חוברות על התיסלריזם, על תורות הגזע, על יהודי גרמניה ועל הסכנה לדימוקראטיה, לנצרות ולליבראליזם מצד היטלר. נוסף על כך כתב, הדפיס והפיץ הוועד מאות אלפי עותקים של חוברותיו־שלו על רדיפות יהודי גרמניה.²⁵

מאמציו של הוועד דרכי פעולתו סיבכו את מנהיגיו בריב עם אירגוני יהודים אחרים. לא היתה לוועד התנגדות עקרונית להפגנות, אך הוא פעל כדי להפריע לפעולות כאלו ולצמצמן, כאשר יהודים ואירגונים יהודיים עמדו בראשן או אירגנו אותן.²⁶ מתנגדי הוועד האשימו אותו בתחירה תחת יעילותן של המחאות למען יהודי גרמניה. הרב לואי ניומן כתב לד״ר כורש אדלר מכתב ובו מתח ביקורת על מעשיו: הקונגרס היהודי האמריקני אירגן אסיפת־רבתי במדיסון סקווייר־גארדן (במארס 1933) נגד מדיניותו האנטי־יהודית של היטלר; ואדלר, שהיה נשיא הסמינאר התיאולוגי היהודי, השתדל שגוף זה וכן מועצת רבני ניו־יורק לא יתסכו בפעולה זו. ניומן האשים את אדלר בכך שהוועד פעל נגד אסיפות כאלו גם בשאר הערים ואף השפיע על לא־יהודים שלא יבאמו בהן.²⁷ הוועד התגונן והצדיק את התנגדותו בכך שהפגנות כאלו מביאות לידי תוצאות שליליות.

קודם כל חשש הוועד כי המחאות עלולות לעורר בציבור הלא־יהודי התנגדות לעניינם של יהודי גרמניה ואמריקה כאחת: פירסומת־יתר תגרום לכך שהציבור יאבד את סבלנותו כלפי היהודים.²⁸ מנהיגיהם של אירגונים נוצריים וליבראליים, מאוהדי הוועד האמריקניים, הדגישו חזרו והדגישו את התגובות האנטישמיות סביב העלולות לצמוח מפעולות כאלו. כמה מתברי הוועד אף חששו כי הפגנות ומחאות פומביות עלולות לשמש כאישור לטענה שקיים קשר יהודי בינלאומי ושתיהודים הם עם נפרד. היתה זה חשש ממשי אצל רבים בתקופה של אנטישמיות גואה ואחרי תקרית שבה היו מעורבים הנרי פורד וה־פרוטוקולים של זקני־ציון.²⁹ שנית: מנהיגי הוועד העריכו כי מחאות מצד יהודים לא ישיעו בהרבה על

דעת-הקהל האמריקנית, ובוודאי לא על היטלר.¹⁷ סיכוי כלשהו להשפיע על וושינגטון או על ברלין היה לפי דעתם רק למחאה מסתעם של נוצרים אמריקנים. לכן הם צידדו ב„גישה של חזית מאוחדת“, בהרחבת היריעה, כך שידובר על האיום מצד היטלר לדמוקרטיה, לליבראליזם ולדת באופן כללי.¹⁸ על כן תמך הוועד לפעמים במחאות פומביות שבראשן עמדו לא-יהודים ושהתמקדו בחיבטים הכלליים יותר. מעניינות ביותר הן תגובותיו השונות לחרם על תוצרת גרמניה שאורגן על-ידי שמואל אונטרמאיר. בתחילת 1933 התנגד הוועד בשל חזיתו נתמך על-ידי יהודים. ב-1935 דרש הוועד לתמוך בחרם בחנאי שבראשו יעמדו לא-יהודים.¹⁹

לא חסרו בעיות במדיניות, החזית המאוחדת. הוועד יצר קשרים מצויינים ואף פוריים עם מנהיגים רבים, ליבראליים ופרויסטאנטים, ואלת גאמן, כתבו חוברות, אירגנו מחאות ואף פניות לבשיא למען יהודי גרמניה.²⁰ בכל זאת לא פסקו כמה ממנהיגי הוועד להביע אכזבה מתגובת הלא-יהודים למה שמתרחש בגרמניה: לפי דעתם לא היתה התעוררותם של הלא-יהודים באמריקה ספיקת לנוכח הדיכוי ולנוכח מצוקתם של יהודי גרמניה.²¹

סיבת שלישית לעמדה שנקט הוועד לגבי המחאות: התנגדותם לכאורה של יהודי גרמניה.²² מנהיגי הוועד ידעו היטב כי לא כל מנהיגי יהודי גרמניה מתנגדים למחאות הפומביות, אפילו על-ידי יהודים.²³ רבים באמת לא התנגדו. אך ה„צנטראל פריין“, שאתו קיים הוועד קשרים הדוקים ביותר, התנגד. תגובתו של הוועד לדר"חות, שבהם נאמר כי יהודים גרמנים נתנו תצורות תחת לחץ, מלמדת הרבה. אפחזו בקבל תצורות אלו כנתינתן, הצהיר הדובר;

...בידענו שהן משקפות, במידה מסויימת, את דעתם של יהודי גרמניה בחלקם הגדול; שלפי דעתם הפעולה כפי שתוכננה היא בבחינת התערבות בענייניה הפנימיים של גרמניה, ומציגים את יהודי גרמניה במצב שבו הם מופיעים כחלק מאירגון פוליטי בינלאומי.²⁴

עמדתו של הוועד בנוגע להתנגדותם של יהודי גרמניה למחאות השתנתה משנתקבלו חוקי נירנברג (חוקי הגזע) בספטמבר 1935. מאז השתכנעו שמדיניותה האנטי-יהודית של גרמניה היא דבר מוחלט ושתבוצע ללא כל התחשבות במה שיעשו יהודים מחוץ לגרמניה. זו היתה דעתם של המצדדים בהפגנות מאו ומתמיד.²⁵ גורם אחרון בעמדת הוועד יש לראות בהתנגדותו של משרד-החוץ למחאות פומביות. הוועד, וכמוהו אירגוני התגוננות יהודיים אחרים, קיבלו במידה מסויימת את עצתו של משרד-החוץ ובעתאם לה עיצבו את תגובתם הפומבית לנעשה בגרמניה.²⁶ לכן גם שימש משרד-החוץ מטרה לרבות מהמחאות.

באמצע שנות ה-30 העביר הוועד את דגש התעניינותו ביחסי ציבור וחינוך יותר ויותר לתחום הרחב של אנטישמיות בבית. עדות לכך היא הקמתה של ועדת-הסקר מועדה קבועה שעליה הוטל לתת הכוונה למחלקת החינוך, ליחסי ציבור ולמאבק נגד האנטישמיות בבית. מאז עמדה המלחמה באנטישמיות בראש דאגותיו של הוועד.²⁷

הוועד היהודי האמריקני ומשבר יהדות גרמניה

להקמתה של ועדת-הסקר הקבועה היו לפחות שתי השלכות חשובות על פעולות הוועד למען פליטי גרמניה.

ראשית, אף כי מצוקתם של יהודי גרמניה נשארה עניין חשוב, הרי הוועד השקיף עליה מעתה בעיקר מנקודת-הראות של אנטישמיות מבית. גישה זו היתה קיימת תמיד, אך עתה נעשתה דומינאנטית. ב־1938, למשל, החלה ועדת-הסקר במסע שמטרתו היתה לשפר את תדמיתם השלילית של הפליטים בעיני הציבור. שנקרא „מסע לתיקון הפיסה מוטעית בקשר לפליטים“⁴². הכוונה היתה „לתקן את הרשעם כאילו הפליטים מגיעים לארצ־ב במיטתים גדולים, תופסים את מקומם של פועלים אמריקנים וכאלו הם בעיה הנוגעת ליהודים בלבד“⁴³.

שנית, הגדות לתפקידה המורחבים של ועדת-הסקר נכנסה לפעילות ולמנהיגות הוועד שכבת חדשה — דור חדש. אנשים חדשים אלה היו ברובם ילידי אמריקה, מעורבים יותר בעיסוקים אמריקניים גרידא ופחות קשורים מקודמיהם לאירופה וליהודיה. אין להסיק מכך שהם היו מודאגים פחות ממצוקת יהודי אירופה. אדרבה, רובם ככולם נעשו אחרי־כך פעילים בפעולות עזרת למען יהודי אירופה.⁴⁴ בכל זאת אנשי ועדת-הסקר השתייכו לדור אחר. רבים רק החלו להיות מעורבים בחיים יהודיים, חסרי נסיון או קשרים בענייני יהדות ויהודים, כפי שהיו לדור כורש אדלר או לפליקס וארבורג. במקרים רבים מה שהטרידם ואף הניע אותם להשתתפות בענייני יהדות היתה האנטישמיות מבית ולא המשך קיומו של העם היהודי, במיוחד באירופה.⁴⁵

ובסיכומו של דבר: אין להגיד בוודאות שפעולות הוועד ברחבי הארץ חתרו תחת התפשטותה של תנועת מאהה המונית או שללא התנגדות מצד הוועד היו המחאות משפיעות בווישינגטון או כברלין בכיוון הרצוי — ביחוד לא כשהמדובר הוא במחאות מצד יהודים.⁴⁶ יש סיכנים המעידים על כך שטאמצי הוועד להשפיע על דעת-הקהל היו בין הגורמים שעצרו את התפשטות האנטישמיות בארצ־ב.⁴⁷ ייתכן גם שפעולות שכוונתן העיקרית היתה מלחמה באנטישמיות, כגון המסע נגד השמדת הפליטים, איפשרו לנשיא רוזוולט להנהיג הקלות בנהלים האדמיניסטרטיביים של מתן היתרי-כניסה לפליטים, כטובן במסגרת המיכסות. בתגובה ל„ליל הבדולח“, למשל, האריך הנשיא את חוקפן של איטות-ביקורים של 12,000—15,000 גרמנים בארצ־ב.⁴⁸

הגירה

במה שנוגע להצלת יהודי גרמניה לפני פרוץ מלחמת-העולם השנית הרי שבשית הגירה עלתה בחשיבותה על עצומות וענייני דעת-קהל. הממשלה הגרמנית אומנם הערימה מכשולים כלכליים, פוליטיים וחוקיים בפני המהגרים, אך יותר מכל מנע היעדרו של מיקלט את יציאתם של היהודים מגרמניה: איצות מעטות בלבד היו מוכנות לקלוט אותם.

הוועד עסק בפעולות מפעולות שונות שכוונתן היתה לעזור ליציאה מגרמניה

ולכניסה לארה"ב. מאחר שנראָה קל יותר להציל יהודים בעלי אמצעים, הרי שהוועד עודד את המאמצים שצריכים היו לעזור ליהודים לצאת את גרמניה על רכושם. תמיכה ניתנה למפעלים כדוגמת „העברה“ וגם על המימסל הופעל לחץ כדי שינהל עם גרמניה משא־ומתן בכיוון זה.²⁰ אך, בדומה לאירגונים אחרים, לא עשה אז גם הוועד מאמצים רבים כדי להגדיל את מיכסות הכניסה או ללחוץ בראש וראשונה להגירה חופשית מגרמניה. הטענה היתה ש„אֵל לנו לחת את ידנו להגירה חפוזת; אֵל לנו ליצור בעיית יהודים חדשה בחלקי תבל שבהם אינה קיימת“.²¹

עמדתו של הוועד הודתה עם ההתנגדות הכללית כמעט שהיתה קיימת בארה"ב להגירה מוגברת ובייחוד מגרמניה. הצעות להעלות את המיכסות, כך טען הוועד, היו נידונות לכשלון בטוח בקונגרס ונוסף על כן הן היו עלולות לעורר אנטישמיות ואף להסית קבוצות עוינות לורים עד כדי שאיפה לצמצם או לבטל לגמרי את מיכסות ההגירה. דבר שהיה מסכן עוד יותר את מצבם הנומיאש של מהגרים בכוח מגרמניה.²²

מאמצי הוועד למען ההגירה התמקדו, איפוא, בנהלים האדמיניסטרטיביים ובתקנות הנהוגות במשרד־החוץ ובמשרד־העבודה שהיו ממונים על חלוקת המכסות. נעשו נסינות לשים קץ לכמה מכשולים אדמיניסטרטיביים ולהיאבק במשפטים הקדומים האישיים של קונסולים שהכבידו על מתן האשרות וגרמו לכך שמיכסות הכניסה לפליטים מגרמניה לא נוצלו במלואן.²³ כך התנגד הוועד בתצלחה לתקנת שלפיה היו הפונים חייבים לספק לקונסולים תעודת־יזשר משטרית, שיכלה להתקבל רק במקום שבו התגורר האדם.²⁴ מפליטים יהודים, שברחו מגרמניה, נמנעה בצורה זו קבלת אשרות באופן אוטומאטי, כי עם כניסתם חזרה לגרמניה היו עלולים להיאסר.²⁵ בדרך כלל הצליח הוועד, בסתיו 1933, בלחצו על משרד־החוץ והקונסולים קיבלו הוראות הדרושות להראות לפליטים שביקשו אשרות יחס אוהד ככל האפשר, במסגרת המיכסות.²⁶

בתחילה העריך הוועד הוראות ותקנות אלו כתישגים, שיביאו תקלה לאותם יהודים גרמנים שביקשו להיכנס לארה"ב,²⁷ אך עד מהרה הגיעו ידיעות שהתקנות החדשות השפיעו רק במעט על ביטולם של המכשולים השרירותיים שהוטלו על־ידי הקונסולים לגבי מהגרים כשרים לחלוטין. מיספר המהגרים אומנם גדל, אך המיכסות לא נוצלה במלואה עד סוף 1938.²⁸ תיקי הוועד מעידים על המשך הקשיים בהענקת אשרות לאנשים כשרים מכל הבחינות במשך כל התקופה.²⁹ אך אחרי 1934 לא עסק יותר הוועד בפעילות להנהגת שינויי מדיניות ובנוהגיהם של הקונסולים בכלל אשר שימשו עילה לאי מתן אשרות. לעומת זאת החלו לטפל במקרים אישיים. אומנם הוועד הראה התנגדות פעילה להצעות לצמצם את המיכסות, אך הוא הסכים עם המדיניות שאמרה לשמור על רמת הגירה נמוכה.

יתירה מזו: ב־1933 ו־1934 תמכו הכרים מרכזיים בוועד, הן בסומבי הן בפנישות פרטיות, במגמה שהתבטאה בכמה תקנות והם הצדיקו את השימוש בכמה תקנות ובנהלים שרירותיים שהודות להם צומצמה ההגירה הרבה מתחת

למיכסה.⁴⁰ כדוגמה נביא את עמדתו של הוועד לגבי פירושו של הסעיף LPC הציבורי, הכלול בחוק התגירה משנת 1917. משנדלה האכטלה וקטן מיספר המשרות, הוציא הנשיא הוכר ב־1930 תוראה בדבר LPC זה שהקונסולים פירשות לאחר־מכן כעוראה לצמצם את מיספר האשרות גם ללא כל התחשבות בהסתברות כי הזר אומנם יפול למעמסה.⁴¹ עמדתו של הוועד לגבי LPC השתנתה כמה וכמה פעמים. הוא התנגד לנסיגות לבטל סעיף זה בחוק כי הוא חשש שמא נסיון כזה לפעול בקונגרס יושם לאל בצורה אדימיניסטרטיבית על־ידי הסכם בין משרדי החוץ והעבודה באישורו של הנשיא. הוועד אף חשש מפני תגובות אנטישמיות אפשריות שיכלו להתעורר עקב ויכוחים בקונגרס בנושא.⁴² במשך זמן קצר, במאי 1933, השתדל הוועד אצל המימשל וביקש לבטל את ה־LPC, מפני שתודות לו הצטמצמה התגירה הרבה מתחת למיכסות.⁴³ אך כעבור זמן קצר הסתלק הוועד מדרישתו, בתנאי שהקונסולים לא ישתמשו בסעיף באופן שרירותי כדי לסרב מתן אשרות לזרים — פליטים פוליטיים ודתיים — הבאים בחשבון מכל הבחינות.⁴⁴ כשהוויכוח היה בעיצומו מצא מר קוהלר, מומחה בחוק התגירה ודוברם של הוועד ובני־ברית, הצדקה לכך שהסעיף הזה מצמצם את התגירה. הוא אמר:

יש לכך טעם כשאנו כאן איננו מסוגלים לדאוג כראוי לאנשינו שלנו בעתות מצוקה אלו, כי אם נושה למפרנסים נוספים במיספר ניכר להיכנס יחריף מצבנו שלנו עוד יותר.⁴⁵

בדונו בניגוד הגלוי בין הפקודה לבין המסורת האמריקנית של מתן מקלט לפליטים מסיבות דת ומסיבות פוליטיות, טען קוהלר ש, "אנו כאורחים אמריקנים נאמנים בני הדת היהודית לא נרצה לעשות דבר שיוזק לענייני ארצנו או יסכן אותם, ככל שעניינם של הפליטים היהודים מגרמניה יקר לנו". קוהלר הציג לוועד לחפש

תיאום עם צורכי המדינה ועם רצונות, שלא להגדיל את צבא המוכטלים העצום על־ידי הכנסת פליטים מבחוז, יהיו אלה בני דתנו או לא, בין אם אהרתנו נתונה להם או לא.⁴⁶

הוועד חזר על אותו טיעון כשגדרש להגב על המשבר שנוצר עם חוקי גירנברג בספטמבר 1935. הודגש הצורך בהגירה מוגברת מגרמניה ונאמר גם שארה"ב תמלא תפקיד חשוב בקליטתם של מתגרים יהודים. אך הוא הצדיק את הצורך להגביל את התגירה. יהודים בכל אחר, כך נאמר:

חייבים תמיד לשקול כיצד משפיעים צעדיהם הפוליטיים על גורל ארצם שלהם. במקרה של התנגשות אפשרית בין אינטרסים לאומיים ויהודיים גרידא תינתן עדיפות לאינטרסים הלאומיים.⁴⁷

יש לציין שני יוצאים מהכלל מכללי ההתנהגות של הוועד. ראשית, הוא התנגד במשך כל התקופה לנסיגות שנעשו על־ידי המימשל ועל־ידי חברי קונגרס מסויימים לקצץ במיכסות הקיימות. הוא עשה כך למרות לחצים מצד משרד

העבודה ובכך הסתכן באובדן אהדתם של חוגים פאטריוטיים וברלגיים.¹⁸ שנית, הוא תמך בחוק ואגנר-רוג'רס, שלפיו צריך היה לקלוט 20,000 ילדים יהודים מגרמניה מחוץ למיכסות במשך שנתיים, 1939 ו-1940. כמה מחברי הוועד, ובתוכם ויליאם ולסינג רוזנוואלד, היו פעילים בהכנות לקראת הצעת החוק ואף השתדלו למצוא לה תומכים, אך בסופו של דבר היא שבקת חיים בין כותלי הקונגרס.

פעילויות הוועד בתחום ההגירה לארה"ב היו מגוונות וכל הזמן הן שיקפו את הגישה התיסה השונים של חבריו. אחרי כמה הישגים התחלתיים ב-1933 וב-1934 החליט את מאמציו להשפיע על מדיניות האפליה הנהגת במשרד-החוק ועל-ידי הקונסולים שצימצמו את ההגירה הרבה מתחת למותר לפי המיכסות. בו בזמן נאבק הוועד בגסיונות לקצץ במיכסות והשתדל למתן את ההתנגדות להגירה על-ידי המסע נגד תפיסות מוטעות בדבר הפליטים שניהל בסוף שנות ה-30. המסע לא השפיע על דעת-הקהל עד כדי כך שתתקבל הצעת-החוק של ואגנר-רוג'רס, אך יש להביח כי בגללו נאלץ הנשיא רוזוולט לשלם מחיר פוליטי זול יותר תמורת החלטתו להנהיג תקלות במתן האשרות ולהאריך את שהותם של אלפי מבקרים, פעולות שהצילו חייהם של עשרות אלפים. כן יש למנות את התמיכה הפעילה ש"הוועד" נתן להצעת-החוק של ואגנר-רוג'רס. כל הפעולות הללו מעידות על רצון להציל יהודים גרמנים בתחומי הנסיבות הפוליטיות שנקבעו על-ידי המכנת החברתי-כלכלי של החברה בארה"ב.

אנשים עסוקים ופעילים

בין ההיסטוריונים יש רבים המדגישים את הפחד מפני אנטישמיות-מבית ומפני שנאת הזרים, שהתחזקו לנוכח המשבר הכללי, חוסר-העבודה העצום והצלחותיו של היטלר בגרמניה, ובכך הם מתרצים את אופן התגובות של יהודי אמריקה להיטלר ולבעיית הפליטים היהודים מגרמניה.¹⁹ יש סימוכים לתנחות אלו. כבר עמדנו על כך שתשומת-הלב ניתנה מעתה יותר לאנטישמיות-מבית מאשר למאמצים בחוץ-לארץ. אולם לגבי הוועד אין די בהסברים אלה. על תגובתו למשבר היהדות הגרמנית השפיעו גם גורמים נוספים כגון: בריאות, גיל ומחלוקת על תפקידים בין חבריו.

הגובתו של הוועד מוסברת במידה רבה בדאגותיהם האישיות והמקצועיות של חבריו. רובם נתקלו בסתירה רצינית בין דרישות משפחותיהם ועסקיהם האישיים מחד לבין הוועד מאידך. בעוד כמה וכמה אישים מבין חבריו — כמו פליקס וארבורג, לואי שטראוס הארוולד גינצבורג והוארד גרינבאום — ידעו תמיד להתפנות לפעילות בוועד ולבעיותיהם של יהודי גרמניה, לא כן אחרים. כבני-אדם וכחברים מבוגרים פעילים בקהילותיהם לא עמדו ענייני הוועד או שלומם של יהודי גרמניה ברום עולמם של רובם. פרט למזכיר הפעיל גלדמן, היו לכל חברי הוועד הפועל ולמטלאי התפקידים עניינים אחרים ותפקידים שבעיניהם היו חשובים בהרבה ממעמדם ואחריותם בוועד. הם היו אנשי עסקים פעילים, עורכי-דין,

ושקועים בעניינים של בתי־משפט, מימשל, פוליטיקה ובאירגונים אחרים. את מידת מעורבותם ומסירותם לענייני הוועד של מנהיגים כמו אירווינג לחמן, יוסף פרוסקאואר, רוג'ר שטראוס ועוד קבעו האינטרסים המקצועיים שלהם ולא צורכיהם של יהודי גרמניה. אפילו אצל נשיאו, ד"ר כורש אדלר, התנגשה המסירות אל הוועד עם זו שחש אל הסמינאריון התיאולוגי היהודי ואל דרופסי קולב. בעת־ובעונה אחת היה נשיאם של שלושת המוסדות ונוסף על כך גם עורכו של הרבעון "Jewish Quarterly Review" וחבר הנהלה במוסדות חינוך וקהילה רבים.¹¹

גורם חשוב יש לראות גם כגילם ובמצב בריאותם של כמה חברים מרכזיים. פליקס וארבורג נפטר ב־1937. יו"ר הוועד, כורש אדלר, כבר היה בן 70 ב־1933 ונפטר ב־1939. זה שבא במקומו, סול מ. שטרוק, נפטר כעבור שנה. שניהם חלו לעתים קרובות ולא יכלו למלא את תפקידם בוועד. התעסקות בארכיונים מגלה הבדל מאלף ביותר בין אותו אדלר ב־1933 ואחרי 1936. בתקופה הראשונה הוא אומנם חלה לעתים, אך היה נאבק באופן פעיל כדי להניע את המימשל לנקיטת צעדים נגד גרמניה, בעוד שבתקופה האחרונה הוא נלחם על חייו כשבריאותו כושלת.

גיבור אינטרסים זה מתבלט בכך שהוועד לא היה תמיד מיוצג בצורה הולמת בפגישות ובוועידות בכית ובחוף־לארץ, שדנו במשבר יהדות גרמניה. יש שאמירותם ומעמדם של חברי הוועד הקלה על המגעים עם אירופה ועם יהדות אירופה, אך יש גם שהפריעו. אם העסקים לא איפשרו לחבר להתפנות או לנסוע, קרה שהוועד פשוט לא היה מיוצג. כך קרה בוועידת לונדון למען יהודי גרמניה בנובמבר 1933. נכחו בה מוריס נלדמן ולואי שטראוס וכמשקיף מטעם הוועד שיטש פרופסור גודהארט, בן אחותו של שטראוס, שלא היה חבר הוועד, כי שום חבר אחר לא יכול היה להתפנות.¹² במשך שנות ה־30 דרשו מנהיגים יהודים מגרמניה, אנגליה, צרפת ובלגיה, וכן פקירי הוועד עצמו, בתוקף שהבר בעל מעמד ייחול לאירופה לשנה אחת כמקשר עם יהדות אירופה. כמה אישים אומנם ביצעו ביקורים קצרים או קצת יותר ממושכים, אך הוועד לא הצליח למצוא בין חבריו אדם שימלא את התפקיד הנ"ל. כיוצאים מהכלל יש לציין ביקורים של לואי שטראוס והרוולד גינצבורג. ייתכן שיכלו לעשות יותר, אך גינצבורג, ששהה באירופה כאמצע שנת 1938, לפני ועידת אויאן ובזמן שהתכנסה, נתן להבין שהוא מתקשה לנהל משא־ומתן עם מנהיגי יהדות אירופה בשל מעמדו הנמוך בהירארכיה של הוועד.¹³

גם בזירה הביחית התהווה מצב כזה, כשצריך היה למנות נציגים למועצה היהודית הכללית, שנוסדה ב־1938 על־ידי אדגאר קאופמן מפריסבורג. מועצה זו הקיפה את הוועד, את הקונגרס היהודי האמריקני, את בני־ברית ואת ועד הפועלים היהודים. המטרה הייתה לתאם את מדיניותם של כל הגופים הנ"ל בענייני פנים והוץ.¹⁴ הוועד אומנם לא התלהב מרעיון הוועידה ולא נתן אמונו בקאופמן, אך החליט להשתתף.¹⁵ סול שטרוק היה חולה ועמד לצאת לחופשה של שלושה שבועות בסולפור ספרינגס והוא כתב לאדלר שאין הוא מצליח למצוא בין חברי הוועד הפועל מי שישתתף בישיבות הוועידה. הוא שאל את אדלר אם הוא מוכן למלא את התפקיד, והוסיף:

אשר לי, החלטתי סופית שלא אהיה חבר המועצה ואף לא ממלא-מקום. אין לי מרץ, סבלנות או יכולת לטפל בקבוצות אלו, שרובן מדברות בשפה שאינה מובנת לי.¹⁶

ד"ר אדלר השיב, שאף כי הוא מחייב את הקמתה של המועצה, אין הוא יכול לקחת חלק בה. לא איכפת לו הקורבן האישי, ציין, אך את עבודתו בסמינאר התאולוגי היהודי ושאר אינטרסים חשובים אינו מוכן להקריב. אדלר טען גם שלא מן החוכמה יהיה אם הנשיא ישתתף, כי בכך תישלל משאר הצירים האפשרות לטעון כי עליהם לחזור לאירגוניהם לצורך התייעצות.¹⁷ בסופו של דבר השתתפו כמה מחברי הוועד הבולטים. ביניהם היו לואי שטראוס, ריצ'ארד ס. רוטשילד, פיליפ גורמן, ליאון פאלק וויליאם ב. תאלהיימר.

מקרה נוסף להבהרה: בחודש מאי 1939 חשב הוועד לנחוץ לקיים פגישה באחד מימי ראשון, אך התקשה לבצע זאת כי באביב נתגו חברים רבים לבלות את ימי סוף-השבוע מחוץ לעיר.¹⁸

במאי 1933 קרא הוועד לפגישת מנהיגים יהודים מן העיר ניו-יורק, וד"ר כורש אדלר ציין:

בדומה למר שטרוק וליתר החברים אעשה כל אשר אוכל למען היהודים. ברור, שזה עסקי. זה עסקי לעשות. זו חובתי הראשונה לעשות.¹⁹

לרוע המזל של אחיהם בגרמניה, נתגלה שמצוקתם לא עמדה כרום עולמם של כורש אדלר ושל שאר מנהיגי הוועד בחקופת השנים 1933—1939.

הערות

כל הסכתבים המיסטכים שלא צויין אחרת מצויים בארכיונים של הוועד היהודי האמריקני בעיר ניו-יורק. הארכיונים כוללים את התעודות של ד"ר כורש אדלר (Ad) ושל מוריס ד. נלדמן (MDW), את הכרך השנתי של הוועד (AJC) ואת ספר הפרוטוקולים של ישיבות הוועד-הסודי.

1. Arthur D. Morse, *While Six Million Died* (New York: Random House, 1968); Selig Adler, "The United States and the Holocaust", *American Jewish Historical Quarterly*, LXIV (September 1974), pp. 14-23; Henry Feingold, *The Politics of Rescue* (Rutgers U. Press, New Brunswick, N.J., 1970); Saul S. Friedman, *No Haven for the Oppressed* (Detroit, Wayne State U. Press, 1973); Barbara M. Stewart, "U.S. Government Policy on Refugees from Nazism", unpublished Ph.D. Dissertation; Columbia U., 1969; David S. Wyman, *Paper Walls* (U. of Mass. Press, Amherst, 1968).
2. David Brody, "American Jews, the Refugees and Immigration Restrictions, 1932-1942", publication of the American Jewish Historical

- Society, XLV (September 1965 to June 1966, pp. 219-244). Frederick Lazin, "The Reaction of American Jewry to Hitler's Anti-Jewish Policies, 1933-1939", unpublished M.A. Thesis, Department of Political Science, University of Chicago; Zosa Szajkowski, "The Attitude of American Jews to Refugees from Germany in the 1930's", *AJHQ*, LIX (March 1970), pp. 272-289.
3. Karl Dietrich Bracher, *The German Dictatorship* (N.Y. Praeger, 1970), pp. 289, 290, 298, 299; ראיין עם יצקב ריבנינון, אפריל 1975, בנשייתק.
  4. Hannah Arendt, *Eichman in Jerusalem* (revised and enlarged edition) (New York, the Viking Press, 1965), pp. 67; Yehuda Bauer, *My Brother's Keeper* (Philadelphia, JPS, 1974), pp. 229, 235-260; Feingold, pp. 108 ff; Gerald Reitlinger, *The Final Solution* (New York, A. S. Barenz and Co., 1953), pp. 8, 18-19.
  5. *American Jewish Yearbook (AJYB)*, (Philadelphia, JPS), XXXV, p. 175.
  7. Wyman, pp. 210, 211; Stewart, pp. 1ff; Feingold, p. 8; Morse, p. 261; Brody, p. 220; Judge Julian W. Mack, "Confident Report", October 10, 1933; Judge Irving Lehman, Executive Meeting of April 8, 1933 (AJC); Max Kohler, AJC Chicago Meeting, Stenographic Minutes, June 10, 1934 (Verbatim).
  8. Charles Stember et al., *Jews in the Mind of America* (NY: Basic Books, 1966), pp. 136-141, 145; Stewart, pp. 360, 361; Wyman, p. 47, n. 8.
  9. Naomi Cohen, *Not Free to Desist* (Philadelphia: JPS, 1972), p. 172. (53 ימים, 23 י"ב, 70).
  10. Cohen, p. 155.
  11. Cohen, pp. 5, 54, 155.
  12. AJC, Minutes of the Executive, January 8, 1933, NY. (Minute Books), Judge Irving Lehman to Cyrus Adler, January 20, 1933, April 7, 1933 (Ad).
  13. Secretary of State Hull to Cyrus Adler, March 26, 1933 (Ad); Under-Secretary of State Phillips to the AJC et al., July 29, 1935.
  14. Wyman, p. 73; Cohen, p. 187; AJC 32nd Annual Report of the Executive Committee.
  15. MDW to Judge Proskauer, August 8, 1933.
  16. MDW to Bauer, May 25, 1933; Sol Strock, Chicago Meeting of the Committee, June 10, 1934; Dr. Cyruss Adler to friends, September 20, 1933.
  17. Rabbi Schulman to Cyrus Adler, June 1, 1933 (MDW); Cyrus Adler to Rabbi Schulman, June 2, 1933 (MDW); M. Benjamin Stolz to MDW, July 2, 1935 (MDW); AJC to Mr. Stolz, July 3, 1935 (AJC).
  18. Dr. Adler to Rabbi Schulman, June 2, 1933 (MDW); AJC, Minutes of Executive Meeting, June 5, 1933; Stenographic Minutes of Conference on the German Situation called by the American Jewish

- Committee, May 24, 1933, New York; Cyrus Adler to Mr. Neville Laski (Joint Foreign Committee), London, England, June 7, 1933; Cohen, pp. 182 ff.
19. AJC to Stolz, July 3, 1933; Office Report of AJC, June 16, 1937.
  20. Minutes of Executive Meetings, May 9, 1933, June 5, 1933, AJC; MDW to Proskauer, August 8, 1933; Minutes of Chicago Meeting, June 10, 1934, AJC; Cyrus Adler, Annual Meeting of AJC, January 16, 1938; Cyrus Adler to S. Herbert Goldman (March 24, 1938).
  21. Dr. Cyrus Adler, Annual Meeting of AJC, 1938.
  22. AJC, "Foreign Policy and the Jewish Question in Germany", September, 1935.
  23. Stenographic Minutes of Conference on German Situation..., May 24, 1933; Henry Goldman, p. 7; AJC et al. to Under-Secretary of State Phillips, July 26, 1935.
  24. Brody, pp. 235 ff; Strong, *Organized Anti-Semitism in America* (Washington, D.C.: American Council on Public Affairs, 1941), pp. 147-149.
  25. Cyrus Adler to Felix Warburg, March 10, 1932.
  26. Wallach to MDW, May 23, 1934; Adler to Felix Warburg, March 18, 1932; MDW to Mr. Edward M. Baker (Cleveland, Ohio), May 26, 1933; AJC Office Report of June 16, 1937; AJC, *The Jews of Nazi Germany* (NY: AJC, 1938).
  27. Adler to Harry Schneiderman (HS), March 4, 1932.
  28. Newman to Adler, May 18, 1933 (Ad); Stephen Wise, *Challenging Years* (New York: GP Putnam's Sons, 1949), pp. 240-245.
  29. Cyrus Adler to Felix Warburg, April 9, 1933 (Ad); AJC, Memorandum, Cyrus Adler to the Members of the Policy Committee, May 23, 1933 (MDW); MDW "Notes on Conference for Relief of German Jewry, 1933" (MDW); Cyrus Adler to Judge Irving Lehman, July 3, 1933; MDW "Report on Meeting in Washington", May 15, 1934 (Ad); MDW to Cyrus Adler, August 10, 1933 (Ad).
  30. MDW to Mr. Joseph Brody, Des Moines, Iowa, May 16, 1933 (MDW); MDW to Mr. Samuel Untermeyer, April 28, 1933; Comments by Max Kohler at the AJC Chicago Meeting, June 10, 1934; Alvin Johnson, "A Memorandum on the Problem of Anti-Semitism in America" 1937.
  31. Strong; Cohen, pp. 194 ff.
  32. AJC, Office Report, June 16, 1937; Adler to Felix Warburg, April 9, 1935; "Report on meeting in Washington, May 15, 1934".
  33. Minutes of Conference on German Situation, May 24, 1933, comments by Judge Proskauer, AJC, "Analysis", December 1935; MDW "Report...", May 15, 1934 (Ad).
  35. Roger Baldwin to Max Kohler, August 8, 1933 with draft; Max Kohler to Judge Proskauer, August 21, 1933; MDW "Report on Meeting in Washington", May 15, 1934.

הוועד היהודי האמריקני ומשבר יהדות גרמניה

36. Szajkowski, "The Attitude...", pp. 212-214.
37. MDW to Cohen, March 15, 1933.
38. Dr. Cyrus Adler to Felix Warburg, March 18, 1932.
39. Minutes of Special Meeting of the AJC, April 9, 1933.
40. AJC "Analysis", December 3, 1935; 1974 נובמבר פריוו, נובמבר 1974; ראיין עם ד"ר יואכים פרייז, נובמבר 1974; בנייירליק בגיידרטי ועם ד"ר נחום גולדמן, דצמבר 1974, בנייירליק.
41. MDW to Cohen(BB), March 15, 1933 (Ad); MDW to Samuel Untermyer, May 9, 1933 (AJC)
42. Minutes of Executive Committee Meeting, October 19, 1933 (AJC); Cohen, p. 118; MDW, *Not by Power* (NYC: International Universities Press, 1953), p. 101 ff.
43. Cohen, p. 201; Harold Gulzburg to James Rosenberg, June 14, 1938; Harry Schneiderman to Sidney Wallach, June 4, 1937; M. Fagen to MDW, June 22, 1938; H. Levy to Ralph Samuel, April 3 and 19, 1939.
44. Wyman, p. 25.
45. Bauer, p. 105.
46. Cohen, pp. 249-254.
47. Cohen, p. 169; Feingold, p. 8.
48. Stember, pp. 136-141.
49. Stewart, p. 406; *AJYB*, XLI (1939), pp. 191-193.
50. AJC "Memorandum of Statement made on Nuremberg Laws, September 15, 1933", October 22, 1933 (MDW).
51. Joseph Proskauer, Special Meeting, May 24, 1933.
52. Stember, p. 145; Wyman, pp. 17-22 ff; Judge Lehman, Meeting of the Executive Committee, April 9, 1933, AJC.
53. Stewart, pp. 1-86; Brody, pp. 219-220.
54. Morse, p. 137; MDW to Adler, January 1, 1934; AJC, Minutes of the Executive Meeting, January, 1934.
55. Max Kohler to Solicitor General Wyzanski, November, 1933; HS to Phillips, July 18, 1933; Phillips to Proskauer, August 8, 1933.
56. Minutes of the AJC Chicago Meeting, June 10, 1934.
57. AJC, Newsletter, March 15, 1934.
58. Stewart, p. 66; Wyman, pp. 4, 5, 221, 226 n. 4; *AJYB* XXXIV-XXXIX; Brody, p. 222.
59. Alan Stroock to Edward Greenbaum, December 27, 1933 (MDW); AJC Newsletter, March 15, 1934; MDW to Baker, May 26, 1933 (AJC).
60. Minutes of the AJC Chicago Meeting, June 10, 1934.
61. Stewart, pp. 10-11.
62. Cyrus Adler to Congressman Dickstein, March 27, 1933 (Ad); Max Kohler to Congressman Dickstein, March 31, 1933 (AJC).
63. Cyrus Adler to Hull, May 5, 1933.
64. Proskauer to Hull, September 22, 1933.

65. Minutes of special meeting of AJC, April 19, 1933; Judge Proskauer at Special Meeting, May 24, 1933; Szajtkowski, p. 110; Cohen, p. 219.
66. Minutes of AJC Chicago Meeting, June 16, 1934.
67. AJC, "Analysis of the Present Situation", December 3, 1935.
68. AJC, "Memo on Bills in Congress", January 15, 1935; Cyrus Adler to Sol Stroock, March 30, 1937; HS to MDW, March 5, 1938 (MDW).
69. William Rosenwald to MDW, December 12, 1938.
70. *Supra* n. 3.
71. Cyrus Adler, *I Have Considered These Days* (Philadelphia: JPS, 1945), pp. 274, 279-280, 291.
72. MDW to Adler, July 29, 1933.
73. MDW to Committee of Policy, May 28, 1933 (Ad); MDW "Minutes of Meeting of the Committee on Policy", July 7, 1933 (Ad); MDW to Adler, September 24, 1935 (Ad); MDW to Sol Stroock, February 23, 1939 (MDW); MDW Report on CFRG, 1933; MDW to Adler, September 24, 1935; MDW, March 27, 1937.
74. Cohen, pp. 224-225.
75. Adler to MDW, June 28, 1938 (Ad).
76. Sol Stroock to Adler, August 16, 1938 (Ad).
77. Adler to Stroock, August 18, 1938; MDW to Adler, August 19, 1938.
78. HS to Dr. Adler, May 5, 1939.
79. AJC, Special Meeting, May 24, 1933.

Joseph Elgazi has taken up one side of the subject: that the Holocaust is being denied altogether. He speaks of the very widespread literature occupied at teaching the public, and above all the new generation, which did not witness the horrors of the war, that there never was anything called Holocaust. This literature is being propagated in Europe and America, in Australia and South Africa. It originated shortly after the war in Switzerland. The author, who has studied this literature thoroughly, found that the first of these books was written in France by Paul Rassinnet, a former socialist leader and Buchenwald prisoner, in 1949. Later on he published more books and many others followed in his footsteps. The arguments brought forward are manifold. E.g. "There is no documentary proof that a plan for the 'Final Solution' ever existed; even existed, the alleged document originated in the Communist Countries; Not 6 million Jews were exterminated, but only one — may be only a hundred thousand; The Germans had only a minor part in the killings", etc. etc. There are, of course, various degrees of cleverness and sophistication, but it is a phenomenon that is spreading and behind it there are political organizations with ample means; so that we have to think of way to fight this new departure.

Diving into documents and letters of the period between the rise of the Nazis and the war, which are to be found in the Archives of the American Jewish Committee at New York, P. A. Laska tries to explain the reaction of this Committee to the crisis in German Jewry, and to uncover the motives for actions or failure to act. He analyses the attitudes of one rather important Jewish organization among those who took part in the efforts to help the Jews caught under Nazi rule in the period before the war. This analysis lets us catch a glimpse of the peculiar motives, local and personal, behind activities. Efforts of the Committee at the time were mainly directed at making the administration take steps against Hitler's Anti-Jewish acts. These were hesitations about proposing measures to that purpose in Congress. It becomes clear, that, in contradiction to prevailing views, the Committee did not have much influence on the administration and its policy. In spite of its disappointment the Committee refrained from exerting its pressure in public and chose a policy of quiet diplomacy. Yet, simultaneously steps were taken to arouse public opinion against German Antisemitism.

The topic broached by Alexander Donat in "Yalkut Moroshet" (No. 21) continues to arouse discussion, pro and contra. This time the writer is **Israel Aviram**, himself a survivor of the horrors which had an impact on his views on Providence. He enters into a discussion with Abraham Korman on two points, while distancing himself from Donat — to an extent. This is with regard to a single testimony on an important subject.

Non-Jews in the Hall of Fame

This is something new in our periodical. We bring here a reveal of things, as told by **Otto Busse**, a German who owned a painting enterprise in Bialystok under Nazi Rule. He was one of those few Germans who assisted in rescuing Jews with all their might. More than that: he even helped Jewish underground fighters with arms, when he had realized the extent and the horrors of the extermination. Otto Busse himself tells